

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1883. Första Kammaren. N:o 37.

Lördagen den 12 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 5 i denna månad.

Upplästes och lades till handlingarna följande skrifvelse och protokoll:

Till Öfverståthållare-embetet.

Såsom svar å Öfverståthållare-embetets skrifvelse af denna dag får Kungl. Statistiska Centralbyrån härmed meddela, att enligt presterskapets hit inkomna uppgifter utgjorde folkmängden i Stockholms stad vid 1882 års åtgång 185,325 personer.

Stockholm den 20 April 1883.

Elis Sidenbladh.

Karl Sidenbladh.

Protokoll, hållet inför Herr Statsrådet och Chefen för Kongl. Justitiedepartementet den 12 Maj 1883.

Justitierådet m. m. Claes Albert Lindhagen hade aflemnadt en för honom den 10 innevarande månad utfärdad, af Stockholms stadsfullmäktiges ordförande jemte två af stadsfullmäktige undertecknad fullmakt att för en tid af nio år från nämnde dag vara ledamot af Riksdagens Första Kammare; och sedan berörda fullmakt funnits vara i föreskrifven form utfärdad samt vidare granskats af vederbörande fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret utan att desse mot fullmakten framställt någon anmärkning, blef samma fullmakt nu godkänd och skulle på anmälan till Justitierådet Lindhagen återställas; hvarjemte protokoll öfver hvad sålunda förekommit skulle Första Kammaren meddelas.

In fidem

A. V. Åbergsson.

Anmäldes och bordlades Lag-Utskottets utlåtande N:o 43, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående förändrad lydelse af 30 och 148 §§ i Strafflagen för krigsmakten den 7 Oktober 1881, dels ock enskild motion om ändring i punkterna 20 och 21 i 148 § af nämnda lag.

Föredrogs å nyo och bifölls Stats-Utskottets den 9 och 11 innevarande Maj bordlagda utlåtande N:o 43, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående öfverlåtande på Vesterviks stad och lägenheten Stegeholm eller Slottsholmen i Lofta socken och Tjusts härad af Kalmar län.

Föredrogs å nyo Bevillnings-Utskottets den 9 och 11 i denna månad bordlagda betänkande N:o 9, angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att betänkandet skulle punktvis företagas till afgörande, dervid Utskottets hemställan i 5 punkten skulle förekomma, sedan det af Utskottet framställda förslag till förordning i ämnet blifvit genomgånget.

1 punkten.

Lades till handlingarna.

2 och 3 punkterna.

Biföllos.

4 punkten.

Lades till handlingarna.

5 punkten.

Utskottets förslag till förordning angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter.

Afdelningarna A och B.

Godkändes.

Afdelningen C.

*Bevillnings-
avgift af ut-
ländske hand-
lande och
handelsrepe-
diter.*

Herr Wærn, Carl Fredrik: Det torde för hvar och en vara uppenbart, att det för allting, som skall bedrivas med någon fördel,

fordras sakkunskap. Med afseende på de affärer, som af dem man kallar utländska handelsresande förmedlas, är det tydligt, att denna sakkunskap växlar med hvarje år. Det är andra moder, nya produktions-sätt, nya produktionsorter, med ett ord, variationer i det oändliga, som göra, att den, som drifver handel med utländska produkter, måste för hvarje år inhemta ny sakkunskap om huru förhållandet är med de varor, med hvilka han handlar. Detta ombesörjes nu af de utländska handelsresande, och om de icke gjorde det eller i den mån de icke göra det, måste den inhemske importören resa ut sjelf och har då naturligtvis mycket svårare att i alla ämnen, som kunna förekomma, inhemta sakkunskap, och det blir honom äfven mycket kostsammare. Följden blir den, att ett försvarande för de utländske handelsresande att komma hit måste lända till förmån jemförelsevis för de stora handels-husen, men till nackdel för de mindre, som icke hafva tillfälle att på nämnda sätt inhemta den sakkunskap, som de genom dessa handels-resande kunna få. Mig förefaller det därför, som deras göromål vore ett för oss ganska viktigt göromål, som vi icke borde försvåra eller betunga med en skatt, hvilken, såsom den nu föreslagna, är synnerligen hög. Om man beräknar den inkomst, som denna rörelse motsvarar, är det åtminstone för mig tydligt, att dessa handelsresande aldrig kunna sjelfva förtjena något, likt den summa, hvarför den afgift, som skall erläggas, motsvarar bevillningen. Den drabbar icke de resande expediterne utan deras principaler, hvilka naturligtvis hafva att bära beskattning i sitt eget land, och i hvarje fall icke borde i Sverige betala högre skatt än bevillning för vinsten af de göromål, som af de resande besörjes, och dessa göromåls värde mätes af deras aflöning. Allt hvad som är derutöfver är enligt min uppfattning en orättvis beskattning. Men nu kommer dertill just den omständigheten, att den ökade skatten kan mer än något annat bidraga till det missbruk, som har gjort de utländske handelsresandena så förhatliga, nemligen att de, för att förtjena igen denna afgift och möjligen derutöfver få en vinst, slå sig på hvad de icke borde göra, nemligen att här uppsöka konsumenten direkte och idka minuthandel, hvarigenom de kunna erhålla så mycket att deras resa lönar sig och någon vinst för principalen uppstår. Detta är ett missbruk, så mycket förhatligare, om handeln sker med vin, konjak o. d. Men jag hemställer till Kammaren, om det kan vara skäl att för missbrukets skull betunga och försvåra handelsresandenas verksamhet äfven i de afseenden, då den är lofflig och nyttig. Nu har Frankrike begärt, att afgiften skulle nedsättas till hälften, och derom gjorde Kongl. Maj:t proposition vid sistlidne riksdag. Men denna bef egentligen icke behandlad af Riksdagen, emedan Bevillnings-Utskottet föreslog, att man nu icke skulle göra något, enär bevillningsförordningen skulle underkastas en större omarbetning, och det bifölls af Kam-maren. Det är således egentligen nu, i sammanhang med omarbetningen af bevillningsförordningen, som frågan förekommit. Det synes mig därför falla af sig sjelf att nu göra den af Frankrike föreslagna nedsättningen äfvensom att detta i sjelfva verket skulle vara utbytet och handeln till nytta. Jag hemställer för den skull om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

*Bevillnings-
avgift af ut-
ländske hand-
lande och
handlexpedi-
titer.*
(Forts.)

Bevillnings-
afgift af ut-
ländske hand-
lande och
handelsexpe-
diter.
(Forts.)

Herr Dahl: I motsats mot den föregående talaren tillåter jag mig uttala min synnerliga tillfredsställelse med Utskottets förslag i denna del. Det måste väl förefalla orimligt att sätta i fråga att nedsätta beskattningen för utländska handelsresande på samma gång man ur synpunkten af statsfinansernas framtida betryggande anser sig böra uppleta alla tänkbara utvägar att lägga ökad beskattning på den affärsverksamhet, som bedrivs af landets egna, förut högt beskattade invånare. Så mycket orimligare synes mig detta vara, då man erinrar sig, att skatteregeringskomitén på särdeles vägande skäl har föreslagit denna beskattnings fördubblande. Det slags affärsverksamhet, som utöfvas af utländska handelsresande, har här i landet på senare tider mycket tilltagit i omfattning och i samma mån blifvit besvärande för svenske handlande, hvarjemte densamma mer än något annat har bidragit att ända ned till de djupaste lagren af befolkningen sprida lystnader efter detta glittrande och värdelösa kram, som i växande mängd inströmmar i vårt land. Högst anmärkningsvärdt synes det mig vara, att Frankrike hos vår regering har ifrågasatt en så betydlig nedsättning i beskattningen icke blott för handelsresandena af dess egen nationalitet, utan äfven för alla andra utländska expediter, ehuru af vår handelsstatistik för sistlidne året har inhemtats, att endast 10 franske handelsagenter hedrat vårt land med sina besök, men deremot idkare af tyskt geschäft uppgått till ett antal af mera än 150, och det dock är allmänt känt, att just desse senare låtit sig kännas såsom en verklig landsplåga. Det torde icke behöfvas att för Kammaren utförligare framhålla de olägenheter, som den sunda affärsrörelsen måste lida af detta utländska handelsskoj, som fått utveckla sig just på den grund, att den beskattning, som utländske handlande hittills måst vidkännas, varit för låg. Det skulle därför vara en högst angenäm öfverraskning för alla svenske handlande, om nu genom en nedsättning i beskattningen en ytterligare utveckling skulle gifvas åt detta oskick, som redan på flere orter i landet hårdt öfverklagas. Då, enligt mitt förmenande, Utskottet har angifvit fullkomligt giltiga skäl för sitt förslag, får jag inskränka mig till att yrka bifall till Utskottets hemställan i den nu föredragna punkten.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på godkännande af förevarande del utaf Bevillnings-Utskottets förslag och sedan på godkännande af motsvarande del utaf Kongl. Maj:ts förslag i ämnet, och förklarades den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

De återstående delarne af den föreslagna förordningen.

Godkändes.

Utskottets i 5 punkten gjorda hemställan.

Bifölls.

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets den 9 och 11 innevarande Maj bordlagda utlåtande N:o 42, i anledning af väckt motion om ändrad lagstiftning angående äkta makars inbördes egendomsförhållanden.

Om äkta makars inbördes egendomsförhållanden.
(Forts.)

Herr Stråle, Wilhelm: Det kan icke falla mig in att göra någon erinran mot den afstyrkande framställning rörande Friherre Stackelbergs motion, som Utskottet har gjort. Det förekommer mig likväl, som deraf icke skulle följa, att all åtgärd i denna fråga borde uppskjutas. Lag-Utskottet yttrar sjelf i sitt betänkande: »Utskottet vill visserligen icke förneka, att vår gällande lagstiftning om äkta makars egendomsförhållanden kan tarfva ändringar i syfte att åt den gifta qvinnan inrymma större sjelfständighet, befogenhet och trygghet i förmögenhetsrättsligt afseende än den hon för närvarande eger, och för sådana ändringar kunna flere olika vägar väljas; men Utskottet vill betona, hurusom dessa ändringar, derest de skola lända till bättnad, måste vidtagas med varsam hand och vara ett *utvecklande* af det bestående, ej ett *brytande* dermed.» I denna åsigt instämmer jag till alla delar. Men jag tror, att dermed är förenlig en vigtig ändring i den närvarande lagstiftningen. Genom Kongl. förordningen den 11 December 1874 har en väsentlig förbättring redan skett i fråga om gift qvinnas eganderätt. Den innehåller nemligen: »År genom äkten skapsförord stadgadt, att hustrun tillhörig egendom skall från mannens förvaltning undantagas, eller är sådant stadgande meddeladt angående egendom, som genom gåfva eller testamente till hustrun gifven är, med vilkor att den henne enskildt tillhöra skall, då ege hustrun öfver den egendom och afkomsten deraf råda, der ej annorledes blifvit om förvaltningen föreskrifvet. Kan hustrun genom eget arbete något förvärfva, deröfver må hon ock råda.» Erfarenheten visar emellertid att förord vid äktenskaps ingående sker blott undantagsvis, och det är äfven undantagsvis som uti testamenten eller gåfvobref sådant vilkor inflyter, som lagen förutsätter.

Om den lagbestämmelse nu kunde tillvägabringas att gällande föreskrift utsträcktes, åtminstone hvad fast egendom angår, äfven till de fall då förord eller testamentsvilkor icke förefinnas, så vore en ganska betydande förbättring i lagen vunnin.

Det förslag till skrifvelse, som motionären har framställt, är väl icke sådant, som jag skulle vilja förorda. Jag hemställer dock till Kamraren, huruvida icke en skrifvelse i den riktning, som nu antydts, borde till Kongl. Maj:t aflätas, och vill för min del, med afseende å frågans lika vigtiga som grannliga beskaffenhet vördsamt hemställa om återremiss till Lag-Utskottet för att förbereda en sådan skrifvelse. Att här genast formulera ordalydelsen synes mig icke vara lämpligt.

Herr Nordenfelt: Då Lag-Utskottet har erkänt, att åt den gifta qvinnan bör inrymmas en större frihet i förmögenhetsrättsligt afseende än hon nu eger, synes det mig, att deraf hade bort följa, att Utskottet antingen framlagt något förslag till en sådan ändring eller ock bifallit motionärens förslag att aflåta en skrifvelse i det syfte, som Utskottet sjelft angifvit vara det rätta. Men så har icke händt, och då må det icke väcka undran att den, som är intresserad för att den gifta qvinnans

*Om äkta
makars inbör-
des egendoms-
förhållanden.
(Forts.)*

sjelfständighet och rätt att råda öfver sitt skall vinna den utveckling, som, utan störande af tredje mans rätt, kan ega rum, icke är nöjd med det slut, hvartill Utskottet kommit. Jag vill fästa uppmärksamhet på en i hög grad märkvärdig omständighet i vårt lands lagstiftning rörande giftorätten. Om nemligen en qvinna gifter sig och icke har förstånd att göra förord eller inbördes testamente, och hennes man dör, utan att barn finnes efter honom, då förlorar hon hälften af sin egendom, som går till mannens arvingar. Det är ju ganska uppörande. Det är vidare fallet, att den lag, som infördes år 1874, icke tolkas lika, ej heller i öfverensstämmelse med de motiv, som lågo till grund för sjelfva lagen. Man säger nemligen: den gifta qvinnan, som gjort förord, har väl rätt att råda öfver sin egendom, men icke att förvandla eller sälja den, då inträder mannens rätt att taga vara på penningarne. Hon medgifves icke heller att sjelf använda afkastningen, ty den hör till boets gemensamma egendom. Detta är en tvetydighet, som bör undanrödjas. Det går i alla fall någorlunda an för dem, som hafva haft mod och förstånd att göra förord, ty det kan med skicklighet verkligen ställas så, att hon får den förvaltningsrätt, som med rätta tillkommer henne. Men alla de, som icke haft detta mod eller detta förstånd, äro med afseende å sin förmögenhet rättslösa. Mannen kan göra hvad han vill med sin hustrus egendom. Då nu det har kunnat medgifvas för de qvinnor, som vid äktenskapets ingående särskildt önskat att få rättighet att förvalta sin egendom, och detta har egt rum i nära tio år, utan att hafva medfört några olägenheter, så synes mig tidpunkten vara inne att utsträcka en sådan rätt äfven till alla de öfriga. Det är naturligt, att, om förord blifva mera allmänna, det skulle komma att blifva ganska kinkigt för lagskipningen och allmänheten att hålla reda på dessa förhållanden och då måste förändring göras, så att förr eller senare kommer den att ske, derom torde icke meningarne vara delade. Seden eller bruket har i denna fråga gått långt framom lagstiftningen, då hustrun utan förord ofta medgifves att sköta sin egen kassa. När man med så utvecklade rättsförhållanden som i Frankrike och England kunnat åstadkomma lagstadganden, som skydda tredje mans rätt under det att qvinnan har full rätt att förvalta sitt, så borde det också kunna ske i Sverige. Det är inom vissa klasser händelsen att fruktan för att förlora dispositionsrätten öfver sina sparade medel eller sin lilla egendom föder en motvilja för äktenskapet, som icke är helsosam för samhället. Jag har erfarit flere sådana fall. Qvinnans uppfostran har gjort stora framsteg, och hennes förmåga att räkna och skrifva är inom vissa klasser öfverlägsen mannens, så att från den synpunkten bör icke hinder möta att förlåna henne utsträckt rättighet. Jag hade ämnat att på grund af Utskottets egen framställning yrka, att Riksdagen ville anhålla det Kongl. Maj:t till nästa riksdag täcktes aflåta förslag till ändring i giftermålsbalken i syfte att, såsom Utskottet säger, »åt den gifta qvinnan inrymma större sjelfständighet, befogenhet och trygghet i förmögenhetsrättsligt afseende än den hon för närvarande eger». Men då en talare nu yrkat återremiss, och det kanske är möjligt att derigenom vinna ändamålet, skall jag förena mig med honom i detta yrkande.

Herr Wallenberg: En ärad talare, med hvilken jag ^hinstämmer hufvudsak, har föreslagit återremiss. Jag hemställer likväl, om det kan vara lämpligt att vid denna tid af riksdagen återremittera någon fråga till Lag-Utskottet. Det är ju icke fråga om att begära, att Lag-Utskottet skall göra något lagförslag, utan återremiss skulle endast afse att begära det Lag-Utskottet skulle formulera en skrivelse till Kongl. Maj:t. Jag tillåter mig vördsamt anhålla hos Herr Talmannen om proposition att Kammaren besluter följande: *att Riksdagen ville i underdånig skrivelse begära, det Konungen täcktes till en kommande riksdag aflåta förslag till sådan ändring af Giftermålsbalken med hit-hörande lagrum, att, utan äktenskapsförord, man och hustru komme till all den rätt, som nu genom sådant kan dem beredas att råda hvar öfver sin före eller under äktenskapet ärfda eller förvärfda egendom.*

*Om äkta
makars inbör-
des egendoms-
förhållanden.
(Forts.)*

Herr Bergström: Det förefaller mig, som om den alltför stora meningsskiljaktighet, hvilken mellan de tre föregående talarne och Lag-Utskottet förefinnes i fråga om hvad som egentligen utgjort eller bort utgöra föremål för Lag-Utskottets utlåtande i förevarande ärende, beror på ett missförstånd å nämnde talares sida. Motionären har föreslagit en sådan förändring i den nu gällande familjerätten, att all egendoms-gemenskap mellan äkta makar måtte upphöra. Han har vidare hemställt, att, för den händelse Lag-Utskottet icke skulle hafva tid att inlåta sig i närmare granskning af hans formulerade ändringsförslag, Lag-Utskottet ville tillstyrka en underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t af innehåll att Kongl. Maj:t måtte på den grund, som motionären förordat, framlägga erforderligt förslag till lagförändring. Derom är frågan och endast derom. Det vore skäl att i detta fall låta »detta vara detta».

Lag-Utskottet har alldeles icke förhållit sig likgiltigt till denna motion. En hel session egnades åt öfverläggningen om hvad för den gifta qvinnan bäst kunde göras. Der framkastades, än af den ene, än af den andre, förslag, hvilka alla kunde vara förtjenta att taga vara på; men anledningen, hvarföre icke i betänkandet dessa förslag omför-mälas, var den, att, om sådant skett, skulle Lag-Utskottet dymedelst, så att säga, hafva gifvit på hand att, om vid en kommande riksdag motioner i ämnet i föreslagen syftning väcktes, skulle sådana obetin-gadt varda tillstyrkta. Det rådde nemligen skiljaktighet rörande lämp-ligheten af hvarje särskildt förslag, jag skall dock tillåta mig att nämna några af de förslag, som i Utskottet framkastades, och hvilka i mer eller mindre mån syntes vara af beskaffenhet att kunna leda till en praktisk lösning på nationel grund, utan att man behöfde, såsom motionären ifrågasatt, kasta nu gällande bestämmelser öfver bord.

Först var fråga om något lämpligt sätt att undanrödja den in-vändningen, som man vanligen förspörjer, att rättigheten att göra äkten-skapsförord har ingen betydelse, därför att qvinnan eller hennes måls-man i regeln undviker väcka förslag derom, af farhåga att sådant skulle upptagas såsom vittnande om misstroende mot den blifvande maken. Med anledning deraf menade en ledamot att man kunde tänka på att stadga, att upprättande af äktenskapsförord skulle vara obligatoriskt, så

*Om äkta
makars inbör-
des egendoms-
förhållanden.*
(Forts.)

att vederbörande presterskap icke finge utfärda lysning till äktenskap med mindre styrktes, att äktenskapsförord vore upprättadt. Innehållet af detta äktenskapsförord kunde lemnas åt hvar och en af de blifvande kontrahenterna att bestämma. De kunde till och med inskränka sig till att helt enkelt förklara, att med egendomsgemenskapen och förvaltningen af boet borde förhållas efter gällande rätt. Vidare framkastades den tanken att, för att öka gruppen af egendomsföremål, hvilka icke skulle falla under egendomsgemenskap, det kunde vara lämpligt stadga, att jord eller hus i stad, som gift qvinna egt före äktenskapet eller får ärfva under äktenskapet, vore hennes enskilda egendom i likhet med jord på landet. Vidare föreslogs, att, för att inrymma qvinnan en större rätt med afseende på egendomsförvaltningen, man borde stadga, att mannen icke såsom nu enligt gällande lag skulle ega rättighet att försälja, förpanta eller annorledes abalienera boets fasta egendom utan hustruns samtycke. Man tvekade så mycket mindre att gå in på detta förslag, som något dylikt redan håller på att i form af sedvänjerätt utbilda sig; det är nemligen känt, att hypoteksföreningarne icke bevilja lån i fastighet, med mindre än att hustruns samtycke till pantsättningen är gifvet. Vidare talades om, att det kunde vara önskligt att i någon mån inskränka den præsumtio juris, den rättsförmodan, som lagen innebär derom, att all skuld, som mannen under äktenskapet åsamkar, är boets gemensamma skuld. Vi veta att vår svenska lag bjuder: »hvar eger sin sak ensam böta och icke annars lott förverka», och att således den skuld, som mannen genom sin förgörelse eller vangömmo åsamkar sig, blir hans enskilda gäld. Men omförmälda rättsförmodan är så stark, att i många fall mannen med stöd af densamma kan förvandla sin enskilda gäld till boets gemensamma gäld. Nu kunde det icke undgå Lag-Utskottet, att ifrågasatta inskränkning af omförmälda rättsförmodan icke läte sig verkställa, hvad angick sådana äktenskap, der mannen bedrifver affärer, ty ingen lär väl vilja inlåta sig med en affärsman, som icke har den myndigheten öfver sin affär, att han kan ingå transaktioner utan hustruns samtycke. Men många andra äktenskap gifvas, der hustruns medverkan lämpligen kunde krävas såsom vilkor för att åsamkad gäld skulle häfta vid boet. Det talades vidare om önskvärdheten af att föröka de fall, då gift qvinna har rättighet att söka boskilnad, så att tillfalle till vinnande deraf blefve för henne lättadt.

Jag vill vidare nämna, att Lag-Utskottet vid behandlingen af förevarande ärende alldeles i förnäm ligkiltighet icke slutit sig inom sig sjelf. Tvärt om har jag å Utskottets vägnar förhandlat med en ledamot i föreningen för gift qvinnas eganderätt, och det är mig en tillfredsställelse att kunna säga, att, enligt hvad jag under dessa förhandlingar erfor, flere af denna förenings medlemmar icke obetingadt gillade Friherre Stackelbergs motion, utan ansågo, att han gått för långt. Så vidt jag hört rätt, har icke heller någon af de ärade talare, hvilka här uppträdt, vågat understödja ett så radikalt förslag och derpå är icke att undra. Skulle verkligen, som motionen tyckas innebära, den svenska folkanden vara så steril, att den icke kunde på nationel grund utveckla ifrågavarande lagstiftning, utan man vore nödgad att importera modeller och mönster från England? Har man förstätt den engelska lagstiftningen och hvad den innebär? Jag skall tillåta mig påpeka hvad

en bestämmelse i den vägen förmår. Der står nemligen, att, derest gift qvinnan lånar sin man kapital, utgör detta en tillgång i hans bo, om han blir försatt i konkurstillstånd, och att hon må utfå sin fordran, dock först efter öfriga borgenärer, således med sämsta rätt. Hvad nytta har hustru af en sådan bestämmelse?

*Om äkta
makars inbör-
des egendoms-
förhållanden.
(Forts.)*

Motionärens förslag innebär vidare, att alla möjliga transaktioner mellan äkta makar skulle blifva tillåtna och medgifna. Deremot erkänner den svenska lagen icke någon giltighet åt dylika aftal mellan makar i lefvande lifvet; och jag tror, att denna grundsats är riktig och förekommer många svekfulla afhandlingar.

Jag kan icke fatta annat än att både hvad Herr Stråle och Herr Nordenfelt i sak föreslagit, i grunden är en ny motion. Tiden för väckande af sådan har länge sedan förflutit; och en återremiss af ärendet, på det Utskottet må komma i tillfälle utlåta sig deröfver, bör icke ifrågakomma. Icke heller kan jag finna, att det vore Riksdagen värdigt att aflåta en skrivelse till Kongl. Maj:t af det sväfvande innehåll, som Herr Wallenberg har föreslagit. Vi hafva ett färskt exempel på, huru obehagligt det är för regeringen att få en skrivelse, hvaraf hon icke klart kan se hvad Riksdagen egentligen vill. En sådan skrivelse var nemligen den om beredande af större säkerhet för fordran å utflyttningsbidrag m. m., och Kammaren torde erinra sig, huru den slog sig ut. Kongl. Maj:t framlade ett förslag, som kunde anses stå i öfverensstämmelse med denna skrivelse, men Riksdagen ogillade detta och antog ett helt annat förslag.

Herr Nordenfelt omnämnde, att, om mannen dör först, och den gemensamma egendomen består endast af lösören, som hustrun i boet infört, mannens arvingar komma och dela lika med enkan. Ja, det är mycket sant. Men något dylikt inträffar ock, om en man, som infört i boet hela den kommunikabla förmögenheten, dör före sin hustru; och det är lika obehagligt för man som för qvinnan att nödgas till den afidne makens arvingar afstå hälften af sin förmögenhet. Dylika exempel bevisa ingenting i denna sak.

Så vidt icke något tal i denna fråga skulle ytterligare förekomma, vill jag för närvarande inskränka mig till att yrka bifall till Lag-
Utskottets förslag.

Herr Berg: Att den närvarande äktenskapslagstiftningen är af den beskaffenhet, att den gifver åtskilligt öfrigt att önska, det äro vi väl alla ense om; men att gå in på motionärens föreliggande förslag, det skulle icke heller jag för närvarande våga. Om man tänker på, huru det är förhållandet i vårt land i afseende på äktenskapsförord och egendomsgemensamheten mellan äkta makar, så bör man med allvar tänka på att göra en ändring i denna sak. Äfven om motionärens förslag skulle gå igenom, tror jag icke att dermed skulle vara så stor våda, men att det väl skulle skipas en väsentligen större rättvisa än hvad nu är fallet, ty nekas kan icke, att det i närvarande stund icke står bättre till i vårt land i denna fråga, än att den gifna qvinnan i sjelfva verket är snart sagdt rättslös, och det kan icke vara bra. Det kan icke heller vara rätt. Derfor skulle jag för min del verkligen önska, att så fort som möjligt några allvarliga åtgärder vidtoges för att få

*Om äkta
makars inbör-
des egendoms-
förhållanden.*

(Forts.)

denna sak ändrad till ett bättre. Man tänke sig nu, huru det vanligen går till. Det fins mången ung man, som säger till sig sjelf: »jag kan icke försörja mig sjelf och så har jag skulder till på köpet; den enda utvägen jag har är att fiska upp någon rik flicka; har jag bara lyckats vinna hennes bifall och farsgubben gifvit med sig, så blir det första jag gör att jag reglerar alla mina skulder och sedan lefver jag så länge jag kan med hvad min hustru fört med sig i boet.» Hon har då ingenting att säga, huru han förvaltar hennes egendom, hon är fullkomligt rättslös i det fallet. Det fins många exempel, att unga döttrar, som kommit från förmögna föräldrahem, sedan de blifvit gifta, på några år blifvit utfattiga och fått fransläpa sitt lif i försakelse och nöd. Men hade den gifta qvinnan fått sjelf råda öfver sitt, då skulle både mannen och det gemensamma boet hafva haft nytta deraf. Jag vet äfven andra fall, då man sett qvinnor, som haft förmögenhet och gift sig med män, som varit giriga och snåla och icke velat gifva sina hustrur, hvad de behöfde för ett anständigt underhåll. Under sådana förhållanden, och när man vet, huru det i allmänhet går till inom vissa kretsar, der man får lof att, som det heter, lefva efter sitt stånd, så bör man önska en ändring i lagstiftningen. Men ännu svårare ter sig förhållandet, om man går ned till vår arbetande befolkning. Der är förhållandet verkligen sådant, att man kan rysa, när man tänker på de arma qvinnornas lott. Jag vet särskildt ett exempel, som jag tror mig ega rätt att anföra, huru en qvinna, som är gift med en man, hvilken kommit på arbetsinrättningen, der han är ett halft år. Sedan kommer han ut och är ute ett halft år, under hvilken tid han aldrig gör ett dugg för att lemna bidrag till familjens underhåll, under det att hustrun får knoga och arbeta liksom hon fått göra de fem eller sex månader han varit borta, och de få ören hon derunder måhända inbespart, de gå till krogen, när mannen kommit hem. Hade hon fått råda öfver sitt, så skulle icke mannen hafva kunnat förstöra hennes tillgångar. Så ser man öfverallt, att den gifta qvinnans ställning för närvarande här i landet är rättslös. Hon har ingenting att säga, ingenting att råda öfver; mannen får deremot göra, hvad han vill, både med hennes förvärfda och ärfda egendom; hon får tiga och lida. För att nu i det fallet komma till någon lycklig förändring, så och då jag icke kan eller vågar yrka bifall till någon lycklig förändring, så och då jag icke kan eller vågar yrka bifall till motionärens förslag, anhåller jag att få yrka bifall till den af Herr Wallenberg föreslagna skrifvelsen till Kongl. Maj:t.

Herr Samzelius: Det kan ju icke nekas, att den närvarande lagstiftningen i afseende på äkta makars egendomsförhållanden icke är tillfredsställande, och att den gifta qvinnans rätt i många fall dels är alldeles för obestämd och dels alltför liten i förhållande till qvinnans ställning inom familjen. Vid behandlingen af lagen om postsparbanken aflades man att finna åtskilliga små oegentligheter, som innefattades i förslaget, och några påstodo, det åtskilliga bestämmelser deri stredo mot den allmänna civilrätten. Det förekom t. ex. en föreskrift, att minderårige, som uppnått 15 års ålder, egde disponera öfver de medel, som de genom eget arbete sig förvärfvat; men dervid anmärktes och icke utan skäl, att denna föreskrift i allmän lag endast gälde gossar. Det föreskrifves nemligen i 19 kap. 1 § ärfdebalken

att: den som ej hafver fyllt tjugueutt år, ege icke makt att sjelf förestå sitt arf. Kan *han* sig något förvärfva, deröfver må han sjelf råda, sedan han femton år gammal är,» och § 2 lyder ursprungligen: »mö, af hvad ålder hon vara må, stånde under förmynderskap.» I detta stadgande har visserligen skett den ändring att »ogift qvinna, som fyllt tjugufem år, är myndig att sig och sin egendom sjelf råda och förestå, men derigenom har icke ändrats föreskriften i 19 kapitlet 1 § arfdabalken, och den rättighet, som der tillagts gosse, tillkommer strängt tolkadt icke en flicka. En flicka, som arbetar t. ex. i en fabrik, skulle icke hafva rätt att disponera öfver de medel, hon derigenom kan för tjena. Detta är ju orimligt. Om hon förvärfvat medel, bör hon väl också hafva förtroendet att förvalta dem. Vidare finnas äfven andra föreskrifter i vår lag, som äro likaså olämpliga. Sådan den nu tillämpas, gifver den anledning till åtskilliga orimligheter, hvilka dock icke kunna anses afhjelpa genom hvad Herr Wallenberg i sitt skrifvelseförslag nämnt, nemligen att det skulle betraktas såsom om äktenskapsförord vore gjordt, utan att sådant upprättats. Jag har vid många tillfällen sett att äktenskapsförord upprättats och att giftomannen tänkt på allt sätt skydda sin dotters framtid, men det har varit omöjligt. Mannen har haft betydliga skulder, som han ofta nog förteगत. Han har haft dem hos en procentare eller i en enskild bank, men efter äktenskapet har han flyttat skulderna t. ex. till skandinaviska banken. Det har då icke varit känt på hvad sätt skulderna uppkommit; men, när de uppstått efter äktenskapets ingående, presumeras de som gemensamma skulder, och för gemensam skuld skola båda makarne svara med sin gemensamma egendom, så långt den räcker. Nu har den gemensamma egendomen varit ganska ringa, så att den icke förslagit till mer än några få procent. Sedermera har hustrun fått betala efter sin andel i boet, d. v. s. i vanliga fall 50 procent af gälden. Efter uttagande af dessa 50 procent har den egendom, hon berättigats att med ena handen undanskifta, måst med den andra handen lemnas såsom betalning för mannens enskilda gäld. Jag har sett många fall, der mannen vid köpenskap gjort dåliga affärer. Hustrun har icke känt till det, hon har litat på sitt äktenskapsförord, men när mannen gjort konkurs, har det visat sig att boet varit på sådant obestånd, att han icke kunnat betala mer än 20 eller 25 procent, och sedan har hon med den egendom, hon genom boskildnad berättigats undanskifta, fått betala sin andel i mannens skulder, hvilka, såsom uppkomna under äktenskapet, betraktats såsom boets gemensamma, ehuru hustrun i sjelfva verket af de misslyckade spekulationsaffärerna, som skett utan hennes vetskap, icke haft någon nytta. Jag tror således icke det kan hjälpas på det sättet Herr Wallenberg tänkt sig, utan det är helt andra åtgärder, som måste vidtagas, men då Lag-Utskottet icke har någon motionsrätt och Lag-Utskottet efter mitt förmenande, — och jag finner mig deri understödd af samtliga talare — icke bort bifalla den här framställda motionen, som i min tanke är alltför radikal, vet jag icke till hvilket annat resultat Utskottet skulle kommit än att afstyrka bifall å motionen. Utskottets uttalande, att den närvarande lagstiftningen ingalunda är tillfredsställande, bör vara uppmuntrande för den, som vill motionera i detta ämne, att icke mötas af ett blekladgt nej från

*Om äkta
makars inbör-
des egendoms-
förhållanden.*
(Forts.)

*Om äkta
makars inbör-
des egendoms-
förhållanden.
(Forts.)*

Lag-Utskottets sida, så vida han håller sig inom måttliga gränser och icke vill bryta med de närvarande förhållandena.

Man har talat om att qvinnan har så ofantligt stora rättigheter i andra länder, men jag tror att den, som så talat, icke tagit närmare reda på förhållandena. Huru stora den engelska qvinnan har, finna vi af den der nyligen utkomna lagen. Jag medgifver gerna att den svenska qvinnan förtjenar att sättas lika högt som den engelska, ja, nästan högre, ty hos engelska qvinnor förekommer det icke så sällan en last, som lyckligtvis här icke är vanlig bland qvinnor, nemligen dryckenskapslasten. Den finnes i England mest hos den lägre befolkningen, men undantagsvis äfven hos qvinnor i bättre samhällsställning. Hos oss är detta lyckligtvis ytterst sällan förhållandet. Med allt erkännande af det berättigade för qvinnan att komma i en bättre ställning, kan man dock enligt mitt förmenande icke bryta med den svenska familjerätten, hvilken utvecklats sig såsom nationel, och hvilken i många fall skiljer sig från den utländska. Man kan icke importera ett nytt system. I Frankrike gjorde man försök att, vid stiftandet af den nu gällande lagen, sammanföra lagstiftningen för hela landet, som af ålder varit olika i olika delar. I den södra delen hade man den romerska rätten och för det norra Frankrike gälde den germaniska. Äfven efter den nya lagstiftningen, som medgifver en viss frihet i afseende på aftal och bestämmelser vid äktenskapskontrakt, är ändå seden så stark, att man hufvudsakligen förfar på samma sätt som före stiftandet af denna lag, som nu verkat i öfver 70 år. Detta enkla faktum utvisar att äfven andra folk, så ombytliga de än må vara i andra afseenden, dock strängt hålla på familjerätten, och jag tror icke heller att svenska folket skulle med glädje mottaga en lagstiftning, som alldeles kullkastade det bestående. Oaktadt man i Frankrike velat bereda qvinnan en stor frihet och sjelfständighet, är denna dock icke på långt när så stor som en talare här föreställt sig. Hon har icke rätt att kära och svara inför rätta, icke ens angående sin enskilda egendom utan med mannens bemyndigande. Hennes förhållande till mannen är icke heller så beskaffadt som man tror. Hos oss förekomma icke i den borgerliga lagstiftningen de pligter, som grundas på den etiska lagen, men i Frankrike har man försökt att, då den etiska lagen kanske icke är nog verksam inom familjen, i den borgerliga inrymma bestämmelser om förhållanden, som bäst regleras utan lagstiftarens mellankomst. Sålunda står det exempelvis mycket tydligt i den franska lagen att hustrun befinner sig i lydadsförhållande till mannen. Hennes skyldighet att följa honom, hvarest han än må välja sin bostad, är hos oss omtvistad, men står alldeles uttryckligen nämnd i den franska lagen.

Det kan vara öfverflödigt att vid detta tillfälle längre sysselsätta Kammaren med denna fråga, oaktadt den är ofantligt viktig. Jag tror icke, att Lag-Utskottet i frågans närvarande stadium kunnat göra något vidare än hvad det gjort. Lag-Utskottet har ingen motionsrätt, och de framställningar, som här blifvit gjorda, äro egentligen nya motioner, med hvilka Lag-Utskottet icke haft att befatta sig. Jag är förvissad om, att till en kommande riksdag de, som äro intresserade för qvinnans ställning, skola finna några förslag som mer kunna leda till

målet än den närvarande framställningen, hvilken är af den beskaffenhet att den enligt mitt förmenande alldeles icke bör bifallas. Jag an- *Om äkta makars inbördes egendomsförhållanden.* håller derfor om bifall till Utskottets förslag. *(Forts.)*

Herr Wallenberg: Jag skall icke ställa mig på motionärens ståndpunkt, utan med Utskottet instämma deri, att hans förslag icke är antagligt, men deremot skall jag söka fotfäste på precis samma ståndpunkt, som motionären och Utskottet intagit. Först säger motionären att skälet, hvarför han väckt sin motion, är det, att nuvarande förhållanden tarfva ändring. Så säger Utskottet, att »Utskottet vill visserligen icke förneka, att vår gällande lagstiftning om äkta makars egendomsförhållanden kan tarfva ändringar, i syfte att åt den gifta qvinnan inrymma större sjelfständighet, befogenhet och trygghet i för-mögenhetsrättsligt afseende än den hon för närvarande eger, och för sådana ändringar kunna flere olika vägar väljas.» Detta är Utskottets egna ord, som Herr Talmannen har tillfälle att se i betänkandet, derifrån de äro ordagrant återgifna. Detta är precis den grund, på hvilken äfven jag ställer mig. Men hvarför öfvergifver Utskottet så skyndsamt denna ståndpunkt? När man inser och erkänner, att förändrade förhållanden hafva inträdt, *som tarfva en förändrad lagstiftning*, hvarför då med ett bleklagdt nej bemöta alla framställningar derom? Hvarför, på sätt ordföranden i Lag-Utskottet gjort, inför Kammaren utveckla en stor lärdom i lagen och kännedom om förhållandena, utan att vilja tillämpa denna lärdom, utan att vilja använda densamma till att förbättra en sådan lag, som erkännes behöfva förbättras? Utskottet säger här i betänkandet, att man skall »med varsam hand» beröra bestående förhållanden och icke bryta dermed. »Med varsam hand» betyder icke, att man *icke* skall göra något alls, utan det betyder, att man skall göra *något*, men varsamt. Hur behandlade Lag-Utskottet det varsamma förslag, som jag tillät mig framställa om fideikommissens öfvergång till följd af ändrade förhållanden? Det var en förältrad institution, men jag ville dock icke bryta med den, utan jag föreslog att Riksdagen med varsam hand skulle vidtaga sådan lagförändring att fideikommissen kunde under ett par generationer afvecklas. Men Lag-Utskottet afstyrkte förslaget. Är *det* att med varsam hand förbättra vår lagstiftning, att med baksidan af handen slå till hvarenda framställning, som går i framåtskridande rigtning?

Man har sagt att det är ett så radikalt förslag, som motionären här framställt. Det vore ju väl, om det varit radikalt, så vida det varit ett godt förslag. Är det ett dåligt förslag, som framställes, då är det rätt att säga nej; men det är icke rätt att ställa sig på en ultra konservativ ståndpunkt och göra ingenting för, än man blir af omständigheterna tvungen, då man icke har i sin hand att utöfva lagstiftningskallet med den betänksamhet och den värdighet, som tillkommer en Första Kammare.

Hvad min framställning beträffar, så ber jag få fästa uppmärksamheten derpå, att skrifvelseförslaget icke innehåller någon våldsammare eller häftigare påtryckning på regeringen. Utskottet har förklarar sig *icke* kunna göra något, och då har Riksdagen icke att göra annat än vända sig till regeringen, som icke behöfver svara derpå till näst-

*Om äkta
makars inbör-
des egendoms-
förhållanden.
(Forts.)*

kommande riksdag, utan när regeringen finner tiden vara inne, eller när den hinner behandla frågan med all möjlig eftertänksamhet och varsamhet. Detta är det enda Riksdagen kan göra och det enda jag begärt.

Vi hade här för några dagar sedan under behandling ett betänkande från Utskottet under N:o 41, angående en motion om revision af strafflagen i vissa delar. Hela Sverige känner den bedröfliga tilldragelsen om sex månaders fängelse för att försona tillgreppet af ett ägg, och motionären hade framställt förslag till ändring i straffbestämmelserna för tjufnadsbrott och för återfall deri.

Utskottet svarade derå precis på samma sätt som i det nu föreliggande betänkandet: »Utskottet vill icke förneka att gällande strafflag företer, ej minst i sitt tjugonde kapitel, åtskilliga brister, men Utskottet anser för sin del, att dessa icke kunna med bibehållande af det sammanhang och den konsekvens, som ovilkorligen måste fordras mellan de olika bestämmelserna i en strafflag, afhjelpas annorlunda än genom en allmän revision af strafflagen i dess helhet», och en sådan, säger Utskottet, är icke under den närmaste framtiden lämplig, derför att Nya lagberedningen nu är sysselsatt med processlagstiftningen. Man skall således lemna till en kommande generation att afhjelpa sådant, som hela världen redan nu anser vara en himmelsskrifande orättvisa, som utöfvas i rättvisans namn.

Den nu föreliggande frågan gäller icke endast, som Herr Berg antydde, dem som gifta sig med rika flickor, utan i vida högre grad arbetsklassen, der det är ganska lätt att råka i fattigdom och nöd, i händelse mannen skulle urarta i sedligt afseende. Det är derför jag anser frågan så vigtig. Den kan icke falla, ty det måste vidtagas en förändring i den nu gällande lagstiftningen.

Jag ber att få erinra derom att, när Riksdagen först beslöt att tjugufemårig qvinna skulle få åtnjuta myndighetsålderns rättigheter, skedde det på det sättet att qvinnan blef myndig blott i händelse »hon om sin önskan gjorde anmälan». Sedermera kom lagen att utveckla sig derhän, att en qvinna, som hade sitt fulla förstånd, var myndig vid tjugufem års ålder. Nu frågas: skulle det icke vara lämpligt att gå tillväga på samma sätt i denna fråga? Här har länge varit tillåtet att göra förord, men det är en lag, som kan tillämpas för de förmögnare klasserna, och icke i de mindre bemedlade, der faran likväl är störst för den gifta qvinnan att se sina ringa tillgångar skingras af en oordentlig man. Den siste ärade talaren fälde ett yttrande, som står i öfverensstämmelse med Lag-Utskottets betänkande. Han sade, att man, äfven med allt erkännande af det berättigade för den gifta qvinnan att komma i en bättre ställning, dock icke kan rubba någonting. När man erkänner det berättigade i denna sträfvan, så är det också ens skyldighet att underhjelpa den. Vore den oberättigad, då kunde jag förstå Lag-Utskottets förfaringsätt. Lag-Utskottets ordförande har sagt, att Utskottet icke varit likgiltigt för frågan, ty Utskottet har egnat »en hel session» åt frågan om den gifta qvinnans ställning. Sveriges hundra tusentals gifta kvinnor böra känna sig djupt rörda öfver detta tillkännagifvande, att Lag-Utskottet egnat en hel session åt deras vigti-

gaste angelägenhet. Jag finner att Lag-Utskottet aldrig velat göra något för frågan och aldrig behandlat den som en lagreform borde behandlas.

En ledamot af Lag-Utskottet har sagt: »att i det läge, frågan nu befinner sig, kan icke något göras». Jag tillåter mig då att säga, att i det läge, Lag-Utskottet *nu* befinner sig, kan ingenting i reformväg derifrån förväntas, utan derför kan och bör Riksdagen ingå till Kongl. Maj:t med en skrifvelse i ämnet och det är på grund deraf jag framtält mitt skrifvelseförslag.

*Om äkta
makars inbör-
des egendoms-
förhållanden.
(Forts.)*

Herr Bergström: Det må tillåtas mig att ännu en gång uttala några ord i frågan.

Jag vet väl, att med den böjelse, Herr Wallenberg städse lägger i dagen att alltid hafva sista ordet, han ännu en gång kommer att yttra sig efter mig; men det skall icke förhindra mig att nu begagna tillfället att något vidare utveckla saken.

Herr Wallenbergs formsinne, jag menar hans sinne för form, då fråga är att behandla Riksdagsärenden, är icke synnerligen starkt utvecklad. Jag tror mig hafva visat detta, då fråga var om behandlingen af hans motion rörande upphäfvande af familjefideikommisen.

Han återkom nyligen sjelf till denna motion och då må det äfven tillåtas mig att ånyo vidröra densamma.

Han hade föreslagit, att Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t anhålla, att en bestående författning, hvars upphäfvande han icke ifrågasatt, icke skulle tillämpas så som författningen lemnade utrymme till, utan efter Riksdagens behag. Detta utmärkte, enligt hvad jag ådagalade, icke någon hög grad af sinne för formen vid behandlingen af offentliga ärenden.

Herr Wallenberg har här vidrört Lag-Utskottets utlåtande i anledning af väckt motion om revision af strafflagen i vissa delar; men han förbigick med tystnad Lag-Utskottets förnämsta skäl för dess afstyrkande, eller, att det icke förelåg någon motion om en allmän revision af strafflagen; Lag-Utskottet hade nemligen uttalat den åsigten, att en partiel revision af denna lag icke vore lämplig. Lag-Utskottet kunde derför icke främja saken, helst under den närmaste framtiden det föreläge ett så stort lagstiftningsarbete som den nya processlagstiftningen.

Hvad nu förevarande fråga beträffar, har den ärade talaren sjelf erkänt, att Friherre Stackelbergs motion är för radikal; och det har ock Lag-Utskottet sagt. Vi hade icke att pröfva något annat än om motionen kunde bifallas eller om den skulle föranleda till en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t af sådant innehåll jag förut nämnt. Det hade varit att handla emot öfvertygelse, om Utskottet, efter att hafva underkänt den af Friherre Stackelberg föreslagna grund för lagförändring, tillstyrkt Riksdagen att hos Kongl. Maj:t förorda till användning samma grund. Hvarje förslag, som nu framkommit, är, såsom Herr Samzelius visat, en ny motion; och jag hemställer, om det är klokt att på det viset behandla ärenden.

Hvad jag utvecklade här rörande förhandlingarne inom Lag-Utskottet skedde verkligen icke för att visa någon lärdom. Jag är föga angelägen att för Herr Wallenberg söka lägga prof på sådan i

*Om äkta
makars inbör-
des egendoms-
förhållanden.
(Forts.)*

dagen, isynnerhet som han, hvad lagkunskap beträffar, saknar nödiga förutsättningar för att derom fälla någon dom. Min framställning skedde deremot för att lemna blifvande motionärer en anvisning på den väg man kunde gå, om man ville på ett praktiskt sätt reformera lagstiftningen i detta ämne och bereda den gifta qvinnan varaktiga fördelar.

Om man inlåte sig på en rättsfilosofisk undersökning om äktenskapets väsen och natur, vet jag att en sådan skulle leda dertill, att man ansåge såsom önskeligast att emellan äkta makar lifsgemenskap rådde i alla afseenden, således äfven på det materiella området; ty det heter, att »de tu äro ett» och det är endast människornas hjertans hårdhet, som föranleder till att man behöfver sådana lagbestämmelser, hvarom talats; men der råder full harmoni och full samstämmighet emellan makarne, der behöfvas de icke.

Jag bestrider fortfarande, att bifall lemnas till hvad här föreslagits.

Lag-Utskottet har icke kunnat göra och kan icke göra annat än det gjort på grund af den motion i ämnet, som blifvit väckt.

Herr Hasselrot: Lika enhälliga som meningarne synes vara derom, att motionärens förslag gått för långt i den riktning, som han ifrågasatt, lika enhälligt synes man vara ense derom att, såsom Lag-Utskottet också framhållit, vår nu gällande lagstiftning om äkta makars egendomsförhållanden tarfvar ändring i syfte att åt den gifta qvinnan inrymma större sjelfständighet, befogenhet och trygghet i förmögenhetsrättsligt afseende än den hon för närvarande eger. Om nu så är, så är frågan den: huru skall en sådan ändring bäst och forstast vinnas? Efter min tanke skulle sådant i frågans nuvarande skick lämpligast ske genom en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, deri Riksdagen begärde den ändring i nu bestående förhållanden, som kunde finnas lämplig och nödig.

Att här på rak arm godkänna Herr Wallenbergs förslag till skrifvelse vågar jag likväl ej tillstyrka och finner sålunda frågan lämpligast kunna lösas genom en återremiss, såsom Herr Stråle föreslagit. Häremot har Lag-Utskottets ärade ordförande visserligen anmärkt, att ett skrifvelseförslag, innefattande någonting annat än just hvad motionären begärt, borde anses såsom ett nytt förslag och alltså icke kunna komma under Lag-Utskottets behandling. Men deremot vill jag invända, att en del måtte väl innefattas i det hela; och då motionären föreslagit upphäfvande af all egendomsgemensamhet makar emellan, så frågar jag, om icke detta förslag innebär äfven förslag om de mindre ändringar i gällande lagstiftning, hvilka kunna anses ledande till större eller mindre inskränkade af mannens förvaltningssätt öfver hustruns egendom.

I afseende på dylika ändringar nämnde ordföranden i Lag-Utskottet flere förslag, som efter mitt förmenande voro beaktansvärda. Främst bland dem och det som kunde sättas i verket utan att väsentligt bryta med de nuvarande förhållandena, vore det att lemna gift qvinna full förvaltningsrätt öfver sin enskilda egendom. Dermed vore icke så litet vunnet, hufvudsakligen enär allmänna föreställningssättet såmedelst kunde vänjas vid att gift qvinna sjelf förvaltade egendom och denna icke sällan af rätt betydande omfattning och värde. Om alltså Lag-

Utskottet antingen på denna grund eller på någon annan, som möjligen kunde befinnas lämpligare, skulle vilja framlägga ett förslag till underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t om en fortsatt utveckling af lagstiftningen till skydd för gift kvinnas rätt, vore, efter min åsigt, icke så litet runnet. Jag tillåter mig därför instämma i Herr Stråles förslag om återremiss.

Om äkta makars inbördes egendomsförhållanden.
(Forts.)

Herr Wallenberg: Ordföranden i Lag-Utskottet har försökt gen-drifva hvad jag yttrade om Lag-Utskottets afstyrkande i dess betänkande N:o 41 med det motiv, att man skulle icke kunna ändra kapitel och paragrafer i strafflagen utan att omskrifva hela strafflagen. Jag vill bara säga, att det är mycket beqvämt att skylla på, att man skall vänta till dess behöfvet af reformer blir så stort, att allt kommer att stå stilla. I andra fall kan man mycket väl ändra kapitel och paragrafer. Det har många gånger skett. Men på samma sätt utvecklade han sin fyndighet, då han ville misstyda min motion om familjefideikommissens upphäfvande derhän, att den skulle innefatta en särskild bestämmelse om juveler och dylikt, om hvilket jag likväl aldrig, hvarken i min motivering eller i sjelfva framställningen, sagt ett enda ord; men det var därför att den ärade ordföranden icke ville *saken*, och därför skulle den affardas på det sättet.

Hans målände idyll öfver äktenskapet och att det grundades på hjertans öfverensstämmelse -- allt detta veta vi; men jag tror, att det icke är för sådana fall, som man behöfver stifta lagar, utan det är för helt andra fall, der denna öfverensstämmelse antingen slocknat eller alls icke funnits, och det är just der, som man behöfver lagstifta. Jag tror för resten, att de omständigheter, han upplyste oss om, icke gälde mig ensam; men då han sade, att det var till ledning för kommande motionärer i ämnet, så frågar jag: -- hvarför känner sig icke ordföranden i Lag-Utskottet sjelf manad att göra något för lagstifningens förbättrande i detta afseende?

Jag vidhåller mitt yrkande.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att derunder yrkats: 1:o att Utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan skulle bifallas; 2:o af Herr *Wallenberg*, »att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse begära, det Konungen täcktes till kommande Riksdag afåta förslag till sådan ändring af Giftermålsbalken med dithörande lagrum, att, utan äktenskapsförord, man och hustru komme till all den rätt, som nu genom sådant förord kan dem beredas att råda hvar öfver sin, före eller under äktenskapet, ärfda eller förvärfda egendom»; samt 3:o att utlåtandet skulle återförvisas till Utskottet.

Härefter gjorde Herr Grefven och Talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till Utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf Herr Grefven och Talmannen hemställde, huruvida Kammarerna ville såsom kontraposition dervid antaga yrkandet om återremiss, samt förklarade sig finna de härå afgifna svaren hafva utfallit med öfvervägande ja.

*Om äkta
makars inbör-
des egendoms-
förhållanden.
(Forts.)*

Då Herr Wallenberg äskade votering jemväl angående kontrapropositionens innehåll, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som vill, att vid blifvande votering om bifall till Lag-Utskottets utlåtande N:o 42 kontrapropositionen skall innehålla återremiss, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har såsom kontraproposition vid nämnda votering antagits bifall till Herr Wallenbergs i ämnet gjorda yrkande.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—30;
Nej—39.

Uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition för hufvudvoteringen:

Den, som bifaller Lag-Utskottets utlåtande N:o 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles Herr Wallenbergs i ämnet framställda yrkande.

Vid denna omröstnings utgång utföllo rösterna sålunda:

Ja—48;
Nej—22.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Stats-Utskottets under gårdagen bordlagda memorial N:o 44, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut angående låneunderstöd för odling af sankatrakter m. m.

Föredrogs Första Kammarens Tillfälliga Utskotts under gårdagen bordlagda utlåtande N:o 11, i anledning af Herr Adelskölds motion, N:o 30, angående skrifvelse till Kongl. Maj:t om Sveriges neutralisering.

Ifrågasatt skrifvelse till Kongl. Maj:t om Sveriges neutralisering.

Herr Adelsköld: Då jag först i dag haft tillfälle att se Tillfälliga Utskottets betänkaende angående min motion, kan jag nu icke närmare inlåta mig i frågan om motiveringen för det afslag, hvartill Utskottet kommit. Motionen innehöll, såsom herrarne minnas:

»att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t uttalar den önskan, att Kongl. Maj:t täcktes hos de främmande stater, med hvilka Sverige står i diplomatisk förbindelse, inleda underhandlingar, äsyftande Sveriges fortfarande neutralitet i öfverensstämmelse med den moderna folk-rättens grundsatsar.»

I ingressen förekommer visserligen också ordet »neutralisation», men min afsigt med motionen har icke varit neutralisering, utan ett förklarande af ständig neutralitet, hvilket ock framgår af sjelfva kläm- men i motionen, ehuru jag föreställer mig att neutralisering, om den kunde åstadkommas, skulle vara fördelaktig. Hvad innebär nu detta? Jo, att Kongl. Maj:ts regering hos de utländska makter, med hvilka Sverige står i diplomatisk förbindelse, skulle förklara, att vi under kommande krig ämnade iakttaga neutralitet, och tillika uttala den förhoppning, att denna förklaring skulle af makterna godkännas och respekteras. Och jag föreställer mig att, om ett sådant uttalande gjordes af våra skickliga diplomater, i ordalag som endast diplomater kunna välja — skulle ingen finna sig särad af en sådan framställning, utan svaret antagligen blifva afgifvet i lika väl valda uttryck, och tillfredsstäl- lande.

Saken vore nemligen ingenting annat än ett repeterande af hvad som passerade år 1854, fast detta nu synes vara bortglömdt, hvarför jag värdsammast anhåller få återföra i minnet hvad som då passerade.

I riksdagshandlingarne från åren 1853 och 1854 förekommer nemligen under N:o 61 »Kongl. Maj:ts Nådiga skrifvelse till Rikets Ständer, angående den å de förenade rikenas vägnar afgifna neutralitetsförklaring samt de, med anledning deraf, från främmande makter ingångne svar; gifven Stockholms Slot den 15 Mars 1854.»

I ingressen, som är temligen lång, så att jag icke vill trötta her- rarne med densammas uppläsande, yttrar Konungen, att han af omtanke för landets väl funnit sig manad förklara Sverige neutralt, samt ville meddela Riksdagen den skrifvelse, som afgått till makterna med neutralitetsförklaringen, uti hvilken skrifvelse Hans Maj:t Konungen bland annat yttrar:

»Det system, som hans Maj:t Konungen af Sverige och Norge har för afsigt att oförändradt följa och tillämpa, är det af en sträng neutralitet, grundad på öppenhet, opartiskhet och en fullkomligt lika aktning för alla makters rätt. Denna neutralitet skulle äligga Hans Maj:t Konungens af Sverige och Norge Regering följande förbindel- ser samt tillförsäkra denna regering följande fördelar:

1:o Att vid de stridigheter, hvilka möjligen kunna uppstå, afhålla

Ifrågasatt
skrifvelse till
Kongl. Maj:t
om Sveriges
neutralise-
ring.
(Forts.)

sig från allt deltagande i desamma, rare sig medelbart eller omedelbart, till förmån för den ena af de krigförande makterna, och till skada för den andra.» — Vidare förekomma en hel del stadganden i afseende å sjöfarten och dylikt, som icke hör hit; men slutligen säges det i skrifvelsen till Riksdagen:

»Sådana äro de allmänna grunderna för den neutrala ställning, hvilken Hans Maj:t Konungen af Sverige och Norge har för afsigt att intaga, för den händelse att krig skulle utbryta i Europa. Kongl. Maj:t gör Sig förvissad, att de skola erkännas såsom öfverensstämmande med folkkräften, samt att deras noggranna och opartiska tillämpning skall göra det för Kongl. Maj:t möjligt att fortfarande med de vänskapligt sinnade och förbundne makterna underhålla de förbindelser, som Kongl. Maj:t, för Dess folks väl, så högeligen önskar värna från hvarje afbrott.»

»Å detta meddelande hafva tillfredsställande svar, innesfattande godkännande af det utaf Kongl. Maj:t tillkännagifna beslut, från de särskilda regeringar blifvit uti följande ordning afgifne, nemligen:

från Senaten i Hansestaden Hamburg, af den 5 sislidne Januari;
från Kongl. Belgiska Regeringen, af den 7 Januari;
från Kejsersliga Österrikiska Regeringen af den 10 Januari;
från Senaten i Hansestaden Lübeck, af den 10 Januari;
från Kejsersliga Franska Regeringen, af den 12 Januari;
från Kongl. Nederländska Regeringen, af den 14 Januari;
från Kongl. Stor-Britanniska Regeringen, af den 20 Januari;
från Stor-Hertigligen Mecklenburg-Strelitzska Regeringen, af den 22

Januari;

från Kongl. Preussiska Regeringen, af den 23 Januari;
från Kongl. Sardinska Regeringen, af den 24 Januari;
från Senaten i Hansestaden Bremen, af den 24 Januari;
från Kongl. Hannoveranska Regeringen, af den 25 Januari;
från Kongl. Neapolitanska Regeringen, af den 26 Januari;
från Stor-Hertigligen Mecklenburg-Schwerinska Regeringen, af den

30 Januari;

från Kongl. Portugisiska Regeringen, af den 31 Januari;
från Kongl. Spanska Regeringen, af den 9 Februari;
från Stor-Hertigligen Oldenburgska Regeringen, af den 10 Februari;
från Förenta Staterna i Norra Amerika, af den 14 Februari;
från Ottomaniska Porten, af den 17 Februari; samt
från Kejsersliga Ryska Regeringen, af den 7 dennes.

Kongl. Grekiska och Stor-Hertigligen Toskanska Regeringarne hafva inskränkt sig till att erkänna emottagandet af den till dessa hof aflättna förklaring.

Från Kejsersliga Brasilianska Regeringen har svar ännu ej hit ingått.»

»Kongl. Maj:t har om detta, för ett ostördt fortsättande af våra fredliga yrken, samt för vår handels och sjöfarts oafbrutna gång så tillfredsställande måls uppnående velat lemna Rikets församlade Ständer kännedom, så mycket hellre, som derigenom Sveriges och Norges politiska förhållanden till alla främmande makter för närvarande kunna anses fullt tryggade. Kongl. Maj:t erkänner med tacksamhet, att den

fosterlandskänsla och det förtroende till Kongl. Maj:ts landsfaderliga afsigter, hvilka Rikets Ständer vid detta tillfälle så enhälligt ådagalagt, böra anses hafva till det åsyftade ändamålets rinnande i väsentlig mån bidragit. Kongl. Maj:t, som till Rikets Ständer hembär uttrycket af Sin upprigtiga tillfredsställelse, skall fortfarande egna Sina ofslätliga omsorger åt alla de åtgärder, som blifva erforderliga till neutralitetens upprätthållande, i enlighet med de af Kongl. Maj:t stadgade och tillkännagifna grundsatser. Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Konungslig Nåd och ynnest städse välberägen.»

*Ifrågasatt
skrifvelse till
Kongl. Maj:t
om Sveriges
neutralise-
ring.
(Forts.)*

Vidare ber jag få anfora följande efter ofvanberörda nådiga skrifvelse i riksdagshandlingarne intagna:

«Afskrift af Protokollet öfver Utrikes-Departementets Ärende, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats Rådet å Stockholms Slott den 15 Mars 1854.

Närvarande:

Hans Exc. Herr Justitia-Stats-Ministern Grefve Sparre,
Hans Exc. Herr Stats-Ministern för Utrikes Ärendena Friherre Stjerneld,

Stats-Råden: Herr Friherre Palmstjerna, Fähræus, Wallensteen, Grefve Mörner, Uner, Reuterdahl, Grefve Gyllenstolpe.

Stats-Ministern för Utrikes Ärendena anmälde i underdånighet, att sedan nu sear från alla främmande makter, hvilka erhållit meddelande af dem å Kongl. Maj:ts höga vägnar aflätna neutralitetsförklaring ingått, med undanlag af det från Kåjserliga Brasilianska Regeringen förväntade, hvilket, i anseende till det långa afståndet, ej ännu hit hunnit ankomma, Kongl. Maj:t i Nåder täckts anbefalla honom att uppsätta förslag till en Nådlig Skrifvelse till Rikets Ständer, med underrättelse om det erkännande, som de Förenade Rikenas neutralitets-förklaring vunnit, hvilket underdåniga förslag nu af Stats-Ministern upplästes; Och behagade Kongl. Maj:t, jemlikt Stats-Rådets underdåniga tillstyrkande, berörde förslag i Nåder gilla, och befallde att i enlighet dermed, Nådlig Skrifvelse, sådan den finnes närvarande Protokoll bilagd, skulle till Rikets Ständer afgå.

In fidem protocolli:
C. Albert Ehrensvärd.»

Med anledning af dessa Kongl. skrifvelser beslutade 1853—1854 årens riksdag följande, i riksdagshandlingarne under N:o 42 i 10:de samlingen intagna tacksamhetsadress, hvilken genom Landtmarskalken och Ständens Talmän frambars till Kongl. Maj:t Konungen:

«Sedan den af E. K. M:t å de Förenade rikenas vägnar, i samråd med H. M. Konungen af Danmark, afgifne neutralitets-förklaring

*Ifrågasatt
skrifvelse till
Kongl. Maj:t
om Sveriges
neutraliser-
ring.
(Forts)*

blifvit af de Europeiska makterna äfvensom af de Förenade Staterna i Nord-Amerika godkänd, har E. K. M:t behagat lemna Rikets Ständer kämmedom om uppnäendet af detta, för ett ostördt fortsättande af våra fredliga yrken, samt för vår handels och sjöfarts oafbrutna gång så tillfredsställande mål. E. K. M:t har dervid jemväl täckts uttrycka Sitt Nädiga välbehag öfver den fosterlandskänsla och det till E. K. M:ts landsfaderliga afsigter hysta förtroende, hvilka Rikets Ständer vid ifrågavarande tillfälle enhälligt ådagalagt.

*Svenska Folkets Ombud, bevarande i erkänsam hågkomst dessa uttryck af E. K. M:ts höga tillfredsställelse, ubedja sig att hos E. K. M:t få i underdånighet bebjuda den djupa och varma tacksamhet, fosterlandet är skyldigt E. K. M:ts oafbrutna och osparada omsorger för betryggande af de Förenade Rikenas vänskapliga förhållande till utländska Makter under de stridigheter, i hvilka en stor del af Europa för närvarande är invecklad. Rikets Ständer egna en uppriktig hyllning åt den beslutsamhet och det visa **förutseende**, hvarmed E. K. M:t i dessa brydsamma förhållanden råddat de Förenade Rikenas **fördelar, sjelfständighet** och **ära**. Genom ett fast förtroende mellan Konung och folk, genom bådas samverkan för befrämjandet af det älskade fosterlandets samma väl, skall ock detta, under den Högstes beskydd, framgent hägnas. Det lugn, vi åtnjuta, är oss dyrbart, jemväl derföre, att det är ett redemåle af den huldhet, hvarmed landets viktigaste intressen af E. K. M:t omfattas. Färdigt att sin ädle Konung i alla skiften trofast följa, nedkallar det Svenska folket Försynens välsignelse öfver den vaktsamma faderskärlek, hvars oafslätliga omsorger för folkets väl ega i dess åter-kärlek sin belöning.*

Rikets Ständer framhärdar etc.

Stockholm den 8 April 1854.»

Så uppfattades neutralitetsfrågan af 1854 års Riksdag.

Men äfven Konung Oscar I har vidtagit åtgärder för landets neutralisering, ty, såsom herrarne veta, innehöll novembertraktaten bestämmelser i den riktningen; Och jag skall med anledning af denna senare fråga bedja att få uppläsa följande ur Konung Oscars tal å Rikssalen vid riksdagens öppnande den 23 Oktober 1856 rörande denna neutralisering:

»Jag befinner Mig i vänskapligt förhållande till alla främmande makter. Den 21 November sistlidet är har Jag med England och Frankrike afslutat särskilda fördrag, hvilka gifva en ny helgd åt forna ärofulla förbund samt ännu närmare tillknypa de band af vänskap och förtroende, som förena Mig med Drottningen af England och Frankrikes Kajsare.»

Således var det enahanda sak, hvarom här är fråga och som nu 1883 så mycket klandrats, som då 1854 ansågs vara för de förenade rikena **gagnelig** och befordrande dess **”sjelfständighet”** och **”ära”**. Och jag tror, att de anmärkningar och det hån, hvarför frambararen

af denna motion under de tre månader Tillfälliga Utskottet haft den under behandling, varit utsatt, således äfven i viss mån gälla en af de ädlaste regenter, som suttit på Sveriges tron, hans rådgifvare, bestående af sådane män som en Sparre, Stjerneld, Palmstjerna, Fåhræus, Wallenstein, Mörner, Ulner, Reuterdahl och Gyldenstolpe, samt den Riksdag, som afgaf ofvannämnda tacksamhetsadress, och af hvilken Riksdag jag ser flere högt ärade ledamöter här närvarande i detta rum.

*Ifrågasatt
skrifvelse till
Kongl. Maj:t
om Sveriges
neutralise-
ring.
(Forts.)*

Ingen vill väl emellertid säga, att dessa statsmän handlat mot sitt lands ära. Och hvad mig sjelf beträffar, ber jag Första Kammaren vara öfvertygad, att om jag ansett så vara förhållandet eller om jag ansett saken vara nedsättande för Sveriges ära, hade jag förr bitit tungan af mig än jag framlagt denna motion för Kammaren. Med förut anförda exempel för ögonen, anser jag fortfarande att Sveriges ära icke lägger hinder i vägen för proklamerande af ovilkorlig neutralitet under kommande krig, äfven om Hans Excellens vår nuvarande Utrikes Minister å egna och sina kollegers vägnar i Andra Kammaren uttalat sig häremot.

Om man nu tillser hvilka det är som uppträdt ifrigast och skarpt mot motionen, så blifver saken klarare, ty man skall finna, att det just företrädesvis voro de, som »per fas et nefas» vilja genomdrifva det föreliggande Kongl. härordningsförslaget. Man har nemligen ansett, att motionen skulle verka som en sprängbomb och till och med kunna vara en »spik i likkistan» för detta förslag.

För min del vill jag icke förneka möjligheten häraf, och det må gerna anses troligt, att detta äfven i viss mån varit afsigten med motionen — detta kan jag ju gerna medgifva efter de uttalanden, som jag haft tillfälle göra i tidningarne rörande ett härordningsförslag, som skulle blifva ruinerande för landet och mot hvilket hela svenska folket rest sig som en man. Och med de åsikter, jag der uttalat, må Första Kammaren visserligen ej undra öfver att jag icke ogera skulle vilja vara hammaren, som finge slå in spiken i den likkistan.

Men det finnes äfven andra, som varmt och ifrigt önska ett betryggande försvar, och bland dessa är äfven jag, churu på andra grunder än Kongl. Maj:t föreslagit. Äfven sådane män hafva yttrat sig ogillande om motionen, men *deras* uppmärksamhet får jag fästa på det förslag till landets försvar, bygd i första rummet på att hålla fienden från våra kuster, som jag framlagt i Dagligt Allehanda och som vunnit bifall af vår fräjdade och erfarne landsman Kapten John Ericsson i Newyork. Och jag tror, att om de närmare genomtänka hvad detta förslag innebär, skola de finna, att, om jag önskat neutralitet, så är det åtminstone *en starkt väpnad*, och jag tror, att med en fördomsfri uppfattning man skall finna, att ett sådant försvarssystem bör vara mera betryggande än det, som af Kongl. Maj:t framlagts och som nästan uteslutande grundats på en landtarmé, lemnande kusterna öppna. Mitt förslag kan ju hafva sina brister, och ett fel har det att icke vara så kostsamt och betungande som det kungliga. Men är *det* ett fel, då hoppas jag, att det svenska skattdragande folket skall hafva undseende med detsamma.

Motionen är nu förfallen — men om ej något annat dermed vunnits, så har den dock åtminstone föranledt att regeringen och tidnin-

*Ifrågasatt
skrifvelse till
Kongl. Maj:t
om Sveriges
neutralise-
ring.*
(Forts.)

garne fått tillfälle uttala sina fredliga åsikter, samt landet och Riksdagens Andra Kammare att vi under inga förhållanden, utan att tvingas dertill, vilja inblandas i krig — och »det är ju vackert så».

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, och det föredragna utlåtandet godkändes.

Justerades fyra protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att det denna dag första gången bordlagda ärendet skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Herr Törneblad h: Jag anhåller att, för åstadkommande af tidsbesparing och förenkling, få föreslå, att det i dag bordlagda Stats-Utskottets memorial N:o 44 med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut angående odlingsfonden måtte uppföras å föredragningslistan näst efter Lag-Utskottets utlåtande N:o 43, som nyss blifvit beslutadt att uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

På gjord proposition beslöts, att Stats-Utskottets memorial N:o 44 skulle på föredragningslistan till nästa sammanträde sättas omedelbart efter Lag-Utskottets utlåtande N:o 43.

Kammaren åtskildes kl. 1 e. m.

In fidem
A. von Krusenshjerna.
